

ZIVLJENJE IN SVET

T E D E N S K A R E V I J A

ŠTEV. 15.

KNJIGA 23.

(LETO XII)

V LJUBLJANI, 11. APRILA 1938

PRED 600 MILIJONI LET

NAJSTARŠE ŽIVALSKÉ OKAMENINE

PALEONTOLOGIJA (Znanost, ki se bavi z razvojem živiljenja na zemlji) je v zadnjih letih zelo napredovala. Dosegla je med drugim velike uspehe glede dognanja najstaršega živiljenja na zemlji.

Poseči moramo v najstari del zemeljskega starega veka, v paleozoik, da se seznanimo s prvimi živiljskimi sledovi na naši premičnici. Ležijo v kameninski plasti, ki jo po nekem indijanskem rodu Severne Amerike imenujejo algonkin. Okamenelo primitivno živiljenje so odkrili potem seveda tudi v naslednji najstari plasti v spodnjem kambriju. Če hočemo po radijskem načinu časovnega merjenja določiti starost teh najstarih oblik živalstva, ugotovimo, da štejejo 600 do 700 milijonov let.

Brez nadaljnega je umljivo, da so sledovi in ostanki živiljenja iz tako daljne pradobe zelo skopi, dosti bolj skopi nego iz dob, ki segajo »samo« nekoliko sto tisoč ali nekoliko milijonov let nazaj.

Algonkinske in spodnje kambrijske plasti so s časom doživele velike spremembe, ki so jih povzročali veliki pritiski ter mnogi kemični in mehanični vplivi v teh dolgih dobah.

S temi spremembami v plasteh so nastajale seveda tudi velike spremembe v kameninah, ki jih te plasti skrivajo.

Tako moramo računati, da so takšne spremembe pretežni del uničile živalski svet, ki je obstajala gotovo že pred algonkinskim časom. Živiljenje, ki se nam je ohranilo v okameninah in sledovih iz algonkinskega časa, je namreč že razmeroma visoko razvito in se je moralo razvijati zato iz nižjih oblik že dolgo prej. Verjetno je, da se bo prej ali slej odkril še kakšen ostanek živiljenja iz predalgonkinske dobe.

Ameriški raziskovalec C. Walcott je iz prekambrija Severne Amerike opisal apnene alge in bakterije, ki po najnovejših ugotovitvah njegovega rojaka P. E. Raymonda ne predstavljajo okamenelih organizmov, temveč le oblike krčenja (konkreacije, razpoke zavoljo suše, valovne brazde). Te oblike pa govorijo seveda, da je takrat obstajalo plitko morje v teh krajih. V algonkinu Montane in Alberte pa je spoznal pravilno ostanke členonožcev (artropodov). V Velikem kanjonu je Wal-

cott odkril igle spužev, iz prekambrija Montane je opisal živiljenjske sledi, ki jih je smatrali za sledove prastarih polžev in rakov ter zgradbe črvov. Ti sledovi govorijo torej tudi o najstarešem živiljenju v plitkem morju Živiljenjske sledi so okameneli živiljenjski izrazi bitij, ki se sama v okameneli obliki niso ohranila.

V francoskem prekambriju je L. Cuyeur odkril radiolarije, foraminifere in igle spužev.

Tem redkim ostankom že visoko razvitega živiljenja iz najdaljnje zemeljske zgodovine se priključuje že zelo številna množina vrst iz kambrijske favne.

Teh vrst poznajo trenutno kakšnih 2000. Od tega je 53 odstotkov prarakov (trilobitov). 30 odstotkov brahiopodov, ostanek se deli na artropode, ki ne pripadajo prarakom, na enostanične praživali (protozoe), praspužve (spongije), celenderate, črve, polže, sipe, morske praježe. Od vseh teh živali so edino praježi, brahiopodi in cefalopodi (sipe, glavonožci) na zelo nizki razvojni stopnji, druge pa imajo že zelo dolgo razvojno pot za seboj, ki je sicer doslej še ne poznamo ali ki je bila iz zgoraj navedenih vzrokov uničena.

Ameriški raziskovalec Raymond si razlaga skopost prekambrijskega živalstva s tem, da je pretežni del plavalo in se prepuščalo tokom ob morski površini. Šele v kambriju si je živalstvo z izločevanjem opornih in do naših dni ohranjenih apnenih okostij ustvarilo možnost za naselitev na morskih tleh.

Tudi v južni Avstraliji so našli v nekem prekambrijskem kremencu zanimivo favno, ostanke velikanskih črvov in členonožcev.

In to je prilično vse, kar vemo o prvem živiljenju na naši zemlji.

Po razpravi prof. R. Hundta - ke

Prva doba vsake nove ideje je čas prepiranja in preganjanja, vendar ni je moči na vesoljnem svetu, ki bi nove dobre ideje mogla ustaviti v naravnem napredovanju.

J. Meacinger

ZAKAJ SE STARAMO?

NEUMRJOČA ŽIVA BITJA — ČLOVEKOV »TELESNI ČAS«

Noben zdravnik ne more danes določno povedati, kaj je prav za prav »staranje« in po katerih dogajanjih v organizmu se pojavlja. Našli so najrazličnejše vzroke za staranje, n. pr. usedanje apna ob žilnih stenah, naraščajočo izgubo vode iz organizma, popuščanje delovanja ključnih žlez itd. Znake, simptome staranja pa seveda zelo dobro poznamo, n. pr. sivjenje las, a vsi ti znaki so samo posledica nekega skupnega vzroka za staranje, ki ga do danes nismo mogli pojasniti.

Vemo, da poedini stanici nikakor ni treba umreti. So enostanična bitja, ki živijo neomejeno dolgo. Ta neznatna bitja se množijo z delitvijo. V zadnjem času so nastop takšnih delitev s primernimi posežki preprečili: in tudi pri tem je bilo mogoče življenje poedinega organizma ohraniti izredno dolgo časa in — teoretično — neomejen čas.

Drugače je pri višjih bitjih, ki sestojijo iz mnogih stanic. Tudi tu je mogoče z reditvijo živega tkiva izven telesa poedine dele organizma ohraniti skoraj neomejen čas pri življenju. Toda organizem sam se staranju in končni smrti ne more izogniti. Tudi pomlajevalni eksperimenti, ki so nekaj časa tako razburjali človeštvo, so se izkazali za udarec v vodo. Pokazalo se je namreč, da učinek pomlajevalnih posežkov po prvih dobrih uspehih kmalu spet mine.

Sprijazniti se moramo torej s tem, da moramo prevladujoči položaj višjih bitij in posebno človeka nad primitivnimi oblikami življenja, kakršne poznamo pri enostaničnih bitjih, plačevati z minljivostjo poedince. Sicer ostane tudi posameznik toliko nesmrten, kolikor živi v svojih potomcih.

Vsak izmed nas pozna ljudi, ki so videti bistveno mlajši ali starejši, nego bi pričakovali po njihovih letih. Doslej nismo vedeli, da je v teh primerih »navidezna starost« takšnega človeka njegova »prava«, to je fiziološka starost. Če je videti n. pr. 35-letna ženska mlada kakor 25 letnica — pri čemer seveda ne smemo upoštevati kozmetičnih olepševalnih pripomočkov — tedaj je v resnici mlajša, nego nam pravi nje krstni ali potni list.

Moderna znanost je namreč ugotovila, da je za ljudi časovna enota »eno leto« lahko nekaj zelo različnega. Vsa k posameznik ima svoj »telesni čas«. Mladim ljudem poteka čas, kakor znano, navidezno počasneje nego starejšim ljudem. In v resnici je fiziološko leto v obeh primerih zelo različno. Tako so ugotovili, da se rana določene velikosti pri 10-letnem otroku zaceli v četrtni časa, ki bi jo rabila isto tolikšna rana pri 50-letnem človeku. To pa pomeni, da starejšemu človeku fiziološki čas štirikrat hitreje mineva nego otroku.

Na prvi pogled je videti, kakor da bi bilo naše današnje življenje bistveno bolj nezdravo nego življenje naših prednikov. Toda v resnici živi »upehani« človek sedanjosti dalj časa nego je živel pretekli človek. Znanost je ugotovila, da se je povprečna življenjska doba od l. 1870. do l. 1937 povečala za okroglo 25 let, namreč od 35 let na 60 let. Na temelju statističnih podatkov bi mogel lanskoletni moški novorojenec živeti povprečno 61 let, lanskoletna deklica celo 63 let.

Te nagle porasti povprečne življenjske dobe ni težko pojasniti: v njej vidimo zelo izrazit dokaz za napredek medicine in higiene. Naša doba je dolgo vrsto bolezni kakor kolero, kužo, črne koze, gobavost itd., vsaj v civiliziranih deželah popolnoma iztrebila, druge, kakor jetiko in umrljivost dojenčkov, pa učinkovito zatira.

Večji del zla na tem svetu pač ne prihaja od staranja samega na sebi, temveč od bolezni in prezgodnje smrti, to je smrti, preden dosežemo naravno mejo človeškega življenja. Vprašanje, dali ima smisel podaljševati življenje kakšnega starca od 90 in 100 leta leta, bodi odprto, odločilna pa je naloga, da bi ohranili človeka do visoke starosti po možnosti zdravega.

Po razpravi dr. H. Wolterecka - kj

Skopost in starost imata marsikaj skupnega. Potreba po kopičenju vseh mogočih stvari je znanilka smrti tako pri posameznikih kakor pri skupinah. Nevrologije pozna tudi neko zbiralno strast: zbiralno besnost.

Paul Morand

NOVA KALEDONIJA – RAJ NA ZEMLJI

Vzhodno od Avstralije leži v objemu Južnega morja francoska kolonija Nova Kaledonija. Medtem ko so bile prirodne lepote pod južnim soncem, življenje v bogatem razkošju zelenja in živalstva na številnih otokih Oceanije že mnogokrat prikazane v najrazličnejših nemih in zvočnih kulturnih filmih, je ostala Nova Kaledonija dolgo časa nepristopna obisku vnanjega sveta. Francozi so bili na otoku ustanovili kazensko naselbino, ki so jo šele pred redavnim ukinitili. Letos obujajo marsikak tragičen spomin na dogodke v zvezi z zasedbo te lepe zemlje.

Nova Kaledonija se po vsej pravici imenuje raj na zemlji. Nič ne more biti lepšega od jutranje vožnje po morju, ko se ladja z južnozpadne strani bliža otoku. Kako mnogi otoki Oceanije ima tudi Nova Kaledonija precej daleč od obale dolgo koralno pregrado, nepretrgana vrsta slikovitih grebenov čuva nabrežje rajske zemlje pred morskimi viharji.

Novo Kaledonijo je odkril veliki francoski pomorec Bougainville v juniju l. 1768., ko je z Novih Hebridov zadržal v avstralske vode. Nekaj let kasneje, 4. septembra 1774 se je ustavil na otoku angleški morjeplovec Cook. Iznenaden zaradi sličnosti otoka s Škotsko v domovini, ga je krstil z imenom Kaledonije. Najvišji vrh otoka nosi ime po mornarju Colnettu, ki je prvi opozoril, že daleč na morju, Cooka nanj Cookove ladje »Adventure« in »Resolution« so se zasidrale pri peščenem otoku Poudouie. Domačini so raziskovalca prijazno sprejeli in na pohodu po otoku je našel Cook mnoge sledove rudnega bogatstva.

Cookovi uspehi Francozom niso bili po volji. Kralj Ludovik XVI. je zaukazal raziskovalcu Laperouseu, naj se odpravi na daljno pot in se prepriča o resničnosti Cookovih poročil. Nesrečni morjeplovec je pa, najbrž še preden je ugledal Novo Kaledonijo, postal žrtev morskih viharjev.

L. 1812. je krenil na pot francoski pomorec D'Entrecasteaux, da poišče sledove za Laperousem. Leto dni je križaril okrog Nove Kaledonije in se končno usidral v istem zalivu kakor pred desetletji Cook. L. 1827. je priplul pred Novo Kaledonijo francoski raziskovalec Dumont D'Urville. Izsledil je ostanke

tragično preminlega Laperousea pri Vanikoru in odkril sosedno otocje Loyalty.

Začetki francoskega kolonialnega vpliva v Novi Kaledoniji segajo v leto 1843. Dne 21. decembra se je tedaj usidral pred otokom francoski brod »Bucephale« s škofom Douarre in dvema misijonarjema na krovu Poveljnik ladje je od admirala Dupetit-Thouarsa prejel nalog francoske vlade, da vselej pomaga misijonarjem pri pokristjanjenju divjakov.

Zanimiv je v tem pogledu postopek francoskih oblastev. Svoje kolonialne oblasti niso hoteli vsiljevati urojenem brez njihove lastne volje. V povelju francoske vlade avstralski odpravi so bila tudi naslednja navodila:

— Ako bo vaš uspeh pri pogovarjanju divjakov tako velik, da bodo domačini priznali tudi vlado Nj. Veličanstva francoskega kralja, storite vse, da se to v vašem in v imenu misijonarjev pred pričami potrdi. Šele v primeru, ko bo besedilo priznanja s strani domačinov nedvoumno, pooblastite misijonarje, da razvijejo francoske trobojnice na otoku.

Poveljnik »Bucephala« je že 21. januarja 1844. razvil od zaščito škofa Douarrea francosko zastavo. Čim so Angleži to zvedeli, so protestirali in francoska vlada je zaradi pomirjenja poslala poveljniku ladje ukor. Dve leti kasneje je poslala Francija v Avstralijo korveto »La Seine«, da v prilog Angležem sname francosko tricoloro s koč kaledonskih misijonarjev...

Severno od Kaledonije je »La Seine« nasedla na čeri. Misijonarji so sprejeli brodolomce pod streho. Posadka je od časa do časa prisilnega bivanja na otoku podvzela mnogo hidrografskih raziskavanj in izsledke poslala v domovino.

Konec l. 1846. je dospel na Francosko kaledonski škof Douarre. Medtem ko se je v domovini znan trudil, prepričati vlado za zasedbo otoka, so divja plemena oplnila in požgala francosko misijonsko naselbino na Kaledoniji. V zadnjem trenutku je priplula pred zaliv korveta »La Brillante« in prepeljala rešene misijonarje v Sydney. Tako se je končal prvi poskus francoske kolonizacije v avstralski Kaledoniji, ki je trajal nekaj več kakor tri leta.

L. 1850. je francoska vlada ukazala poveljniku korvete »Alcmene«, da preišče vzhodno obalo Kaledonije. Korveta

se je zasedrala pred otokom, v majhnem čolnu so se oficirji in mornarji prepeljali v zaliv. Ko so bili zatopljeni v merjenja morskih globin, jih je iznenada presenetila tolpa divjakov, napadla in grozno razmesarila. Pobesneli ljudožeri so pojedli dva oficirja in dvanajst mornarjev...

Krvoločno grozodejstvo otočanov je bil neposreden povod, da so se Francozi odločili zasesti Novo Kaledonijo. Država je baš takrat iskala primerne kolonije za naselitev kaznjencev. Tik pred Angleži, ki so tudi nameravali zasesti otok, se je 24. septembra 1853. ustavila pred Kaledonijo francoska korveta »La Phoque«, s kontreadmiralom F. bvrier-Despointesom, poveljnikom tihomorske divizije na krovu. Francoski vladi je bil

odposlan poseben zapisnik, potrjen od oficirjev in misijonarjev, ki so sporočili domovini veselo vest, da je zaplapolala na lepem otoku sredi Južnega morja francoska trikolora.

Z bližnjimi otoki Surprises, Huon, Loyalty, Walpole, Pins in Chesterfield obsega francoska kolonija Nova Kaledonija 20.000 km². Podnebje je tod zelo povoljno. V avstralski zimi, od junija do avgusta, ne pače temperatura izpod 14 stopinj. In kadar imamo mi zimo, vlada nad Kaledonijo in vso Oceanijo vroče poletje, ki pa zaradi blažljivih vplivov Južnega morja, v senci bujnega tropskega zelenja, nikoli ne preseže 31 stopinj C.

—lne

KITAJSKO ZDRAVSTVO

430 milijonov Kitajcev ima samo sedem medicinskih visokih šol, z nekaj nad tisoč slušatelji. Univerzitetno izobraženi zdravniki prakticirajo le v velemedstih, dočim je podeželje še danes navezano na preprosti način zdravljenja.

In vendar obstoji stara kitajska medicina kot znanost že več tisoč let. Prvo zdravniško knjigo je izdal cesar Huandi (2698—2597) pred našim štetjem. Nauke te knjige, ki je izšla v prenovljeni izdaji prvo stoletje po Kr., uporabljajo na deželi še danes.

Časčenen dedov je branilo Kitajcem, da bi raztelesili mrtvece. Zato ima kitajska medicina v pomanjkanju anatomskega znanja zelo slabe pojme o sestavini človeškega telesa. Okostje so stari kitajski zdravniki smatrali za celoto, na katero se opira telo.

Kitajski zdravnik pretiplje z vsemi prsti bolniku utrip, pregleda jezik in povpraša po počutjih. Nato se globoko zamisli, določi diagnozo in predloži zdravljenje, predvsem strogo dieto. Posebne važnosti so recepti, razne oblike in barv. V glavnem pozna kitajska medicina zdravila rastlinskega izvora. Uporabljajo pa tudi še živalske snovi, tako kri želv, medvedje zobe, bube gosenic, odpadke netopirjev, posušene kobilice in kače, opičje kosti in druge takšne neokusne stvari, ki so tudi po rakotnih krajih Evrope še v rabi. Manj znana so kemična zdravila, kakor živo srebro, azen in razne soli. Vnanja zdravilna sredstva so masaža in vbažanje (punkcije) s pomočjo tenkih igel na določenih mestih telesa. Cesar Tsianlun (1736—1795) je ukazal izdelati iz bronca človeško postavo, na kateri so strogo določili točke, kjer se lahko izvije punkcije. Kdor se je spozabil in pravilno punkcije na nepravem mestu, je moral plačati kazen ali je dobil več sto udarcev s palico.

V takšnih prilikah ni čudno, da je umrljivost na Kitajskem zelo velika. Še danes razsajajo tod bolezni, ki so drugod že davno zatrite. Stekli psi se prosto pade po ulicah in kljub nekaterim Pasteurjevim zavodom umirajo ljudje za steklino grozne smrti. Cepljenje proti ošpicam poznajo Kitajci že od 11. stoletja, cepijo pa na tako barbarski način, da mnogo otrok za bječina umre. V mnogih krajih so ljudje preboleli ošpice, njihovi obrazi so pa grozotno spaçeni.

Tuberkuloza žanje povsod. Kitajci stanujejo v slabo razsvetljenih in prezračenih hišah. Čim nastopi hlad, zabijejo okna, zamaše vse špranje. Na odprtih ognjiščih kurijo ponekod s premogom in ogljem in večkrat se pripeti, da umro na zastrupljenju cele družine. Kitajec pljuje iz principa na tla, ker njihova tradicija ne dovoli uporabe žepnih robcev. S tem v zvezi se poleg jetike širita tudi hrpa in pljučnica. Umetni kanali so zaradi odpadkov prava legla bacilov kolere in tifusa, ki žanjeta vsako leto na tisoče žrtev.

Na kitajskem trgu se mora Evropec skrbno čuvati surovega sadja, posebno raznih vrst buč. Trgovci prodajajo točno po teži, zato prebodejo sadeže in jih namakajo v vodi, ki je vse prej kakor čista. Čaj s prekuhano vodo je najboljša pijača. Navadi, da se Kitajec nikoli ne koplje v prosti vodi, polni bolezenskih kalih, se ima kitajski narod zahvaliti, da se kljub vsakoletnim milijonskim izgubam tako naglo množi.

—le

KDO JE ODKRIL NAŠE JEDI?

V svojih iverih o »Fiziologiji okusa« pravi francoski gastronom Brillat Savarin (1755—1826), da je odkritje nove jedi storilo več za srečo človeštva nego zasleditev nove zvezde... Neki drugi pisec pa še dalje sega: »Mož, ki najde novo jestivo, izkaže večjo uslugo človeštvu kakor pa vojščak, ki dobi bitko.«

Verjamemo. Toda zakaj je ime izumiteljev hrane tako redkokdaj znano? Klasična starina je sicer ohranila najslavnejše med njimi: Egis z otoka Roda je pogodil prvi neko ribjo pečenko; Nerej s Kia je sestavil slastno juho iz morske jegulje, Lampriad pa črno omako Hariad je bil prvi gastronomski ali sladokusni teoretik. Aftonet je oče krvave klobase, Evtim novotar za pripravljanje leče, Aristion neugnan glede obar.

V sibiritski naselbini, ki so jo Ahajci ustanovili nekaj stoletij pred krščansko ero na obrežju Tarentskega zaliva, je imel izumilec nove jedače pravico, da jo je leto in dan sam pripravljal: po vsem videzu prvi, rahli poskus za patent ali avtorsko pravo.

Po tej daljni dobi je prehrana stori-la mnogo korakov naprej. Toda stvaritelji najbolj razširjenih in priljubljenih jedil so ostali večinoma nepoznani. Kdo je na pr. začel provensalsko »brandado«: polenovko na olivnem olju s česnom, peteršiljem, citronovim sokom, poprom? kasulet (langdoški beli fižol z gosjo ali račjo, prašičevo ali ovčjo pečenko)? kisló zelje, makarone, svinjske noge, juho in v njej kuhano govedino, drobovino (vampe), pasteto iz maslenega testa in drobno sesekanega mesa, itd? Njih početniki so zaviti v oddaljeno meglo prastarine. Nesrečni marsejski pesnik Tan-crède Martel je pisal, da je prvo bujabeto (ribjo čorbo) dal skuhati Pro-tis, stopivši s troveselnice, na kateri se je bil pripeljal iz Fokeje v Marsilijo to pa v zanožini na treh kamenih med katerimi so goreli smrekovi čečarki. Tu da neki drugi lirónoša iz iste pokrajine, Joseph Méry, pripoveduje v svojih dvanajstereh, da je na postni petek opatija v marsejskem samostanu prva zvarila »bouillabaisse«.

Odkar je francoska kuhinja jela triumfirati po vsej Evropi (17. in 18. st.), je laga ta in peljala, da so iz vsake nos-

va zakuska postavila pod pokroviteljstvo velike gospode. Kakor so umetniki posvečali svoje umotvore knezom, ki so jih štítali, tako so iznajdljivi juharji in kuharji krstili svoje stvore z imeni svojih gospodarjev ali gospodinj. Pralino (v sladkorju pražen mandelj) — ki se imenuje po maršalu Plessis-Praslinu, je v resnici potuhtal njegov kuharski mojster. Ovčji karé s peteršiljem, ki ga hvali Molièrov junak Dorante v »Meščanu plemiču«, je skombiniral prej vodja njenih kuhinj nego princeza Conti. Ustvaritev majoneze so pripisovali maršalu vojvodi De Richelieuju, ker se je l. 1756 polastil Port-Mahona (pridevnik po tem kraju: mahonnaise = mayonnaise), vendar poveljnik vojske je imel gotovo vse druge muhe v glavi kakor omake.

Takisto poljski kralj Stanislav I ni početnik kolača v rumu, pač pa ga je iz Poljske uvedel v Francijo. Marija Leščinska hči poljskega kralja in žena Ludvika XV., ni pogruntala t. zv. »bouchées à la reine« (neka pasteta), temveč se je zadovoljila s patronanco.

To splošno pravilo ima seveda častne izjeme. Menih kletar, dom Pérignon, je v 17. stol. dognal bistveni način za izdelovanje penastih vin, čast in slava Šampanje. Denarstvenik in dobrojedeč Louis de Béchamel je v isti dobi sestavil belo omako iz smetane, s katero so še danes slastoustimo v naslednjem stol. je Close, sokač maršala Contadesa, tačas upravnika pokrajine Alzacije, spočel obrazec za imenitno strasburško jetrno pasteto. V kraju Velaines-en-Barrois (Meuse) so postavili spominček Perrin Lamothu, ki je v 4. stol. prišel na misel, da bi izdeloval jagodno marmelado. Druga soha stoji v občini Camembert na proslavo gospé Harelóvi, ki se ji je l. 1791. posrečil sir, nazvan po njeni ožji domovini.

Mati gastronoma Brillat-Savarina je znašla štrigolato pasteto, krščeno njej na poklon »blazinica lepe Zore«, Commercyjske madelénke si je izmislila kuharica poljskega kralja.

Boljša polovica slavnega slikarja Huberta Roberta (1733 — 1808) se je z deklškim primkom pisala gdéna Sauce. Ker sta bila oba sladkosnedeža, sta izumetničila nov način piščanca: poulet à la sauce Robert.

Poleg mnogih drugih francoskih izumnikov omenimo še nekatere nefranc-

coske. John Mantagu, grof Sandwich, (18. st.) je bil strasten igravec. Da je mogel dlje zdržati za mizo pri kartah, si je dal v papir zaviti krušne rezine natlačene z maslom in gnjatjo. Po njem imamo sendviče, razprostranjene po vsem svetu. Nемеc Liebig je študiral najprej v Bonnu, nato v Erlangenu. V Parizu se je kaj sprijateljil z Gay-Lussacom. Veliki kemik je odkril kloroform skoraj ob istem času kot Soubeiran v Franciji. Splošno pa je zaslovel z mesnim izvlečkom, ki ima še zveste privrženca.

Mirabeaujev kuhar Villeroux, ki je zgodaj stopil v pokoj, se je spustil na potovanje v Afriki je zabredel med ljudožrsko pleme. Poglavar je bil že na tem, da si privoščiči pečenko iz belega človeka. Francoz pa mu je spretno dal okusiti nekatere izmed receptov, ki so se mu vselej najbolj posrečili. Črni požerun je bil tako navdušen, da je tujcu ponudil takoj krono v svojem okrožju.

Na koncu koncev je le bolje biti gastronom kot astronom, da zaključimo z Brillat-Savarinovo domisljico.

Afranius

BOG „ONG TAO“

Na 23. dan 12. meseca anamskega ima svoj praznik božanstvo »Ong Tao«, ki ima posebno to nalogo, da nadzira prebivalstvo hiše, kjer se je naselilo. Na omenjeni dan gre ta bog v nebesa, poročat Cesarju Jašme (jašma, jaspis, jaspid = drag kamen zelenkaste ali olivne barve). Vsakdo skuša tedaj vplivati nanj s tem, da mu pokloni kaj lepega na dan vnebohoda. Pred vsem mu dajo živega krapa, ki služi daljnovzhodnemu bogu za jahanca. Nihče ne ve, zakaj se je temu hišnemu duhu, ki stoluje poleg ognja, zahotelo po dirkačih, bivajočih po vodnem carstvu. Vsekakor pa se krapi prav drago prodajajo na Ong Tao v dan.

Ong Tao je včasih predmet slabih šal. Tako trdijo, da si na vnebohodu — navzlic ostrim etiketam v nebeškem dvoru — vselej pozabi obleči hlače. Slavní anamski pesnik Tan Da je ovekevečil srečanje med Cesarjem Jašme in njegovimi poslanci, ki mu poročajo ob koncu leta, v naslednji štirivrstičnici

Duhovi na šetnjo pomladno gredó
na glavah pokriti, na nogah nebosi,
le hlaček med njimi nobeđen ne nosi,
»Zakaj pa ste taki?« jih vpraša Nebó.

— Dih napredka veje po spodnjem svetu,
milostni gospod, in mi se moramo po njem
ravnati. Tak odgovor dobi Nebeški oče.

N. K.

ŠTEVILKE IN DUŠA

Metoda poskušanj ali »testov« (glej Zis str. 199) je rodila dve praktični vеди: psihotehniko in biotipologijo. Raoul Husson, učenec velikega francoskega specialista J. M. Lahyja, je porabil svoje matematično znanje, da bi opredelil razmerje med statistiko in dušeslovjem. Mož trdi, da se merjenja vršijo prepovršno in da so ni zanesli na njih izsledke. Kadar pa se dela natanko, vsa čast. Tako si razlaga uspevanje zavarovalnic: psihotehnično preiskavanje uslužbencev pri prometnih družbah je povečalo javno varnost. V vseh podjetjih zboljšuje odnos zaradi izbire osebja, katero omogočajo nove metode v poklicnem svetu.

Te metode utegnejo dati sijajne učinke v iskanju poklicev in izbiri obrtov. Seveda slepo ne smemo verjeti vanje. Možno je, kakor pripominjajo Perret, Mazel in Noyer v svojem spisu o profesionalni orientaciji ali izbiranju zvanja — da bi bil Michel Angelo propadel pri skušnji »škatico odpreti«, namerjeno za merjenje domišljije. Če pa kdo misli, da bo matematična analiza, uporabljena pri laboratorijskih poskusih, mogla kedaj razvozlati problem osebnosti ter premladiti dušeslovje, se bridko moti. **ak**

IZUMRLI AFRISKI VELIKANI

Po neizmernem ozemlju Nigra, na meji Tenera, kipi kvišku Point Termitt, gorat masiv ognjeniškega izvora. Še danes je bogat spominov na ugaslo, toda legendarno pleme orjakov Soos. Svojske pravljice krožijo glede porekla teh ljudi, o čudoviti brzini njihove hoje, njihovi hrustovski moči. Smatrajoč jih za polbogove, priseljene iz neba, jim domačin pripisuje nastanek mnogoterih oglaženih in obrušenih kamenov, za katere najdeš dovolj izdelovalnic po vsej okolici. Domačin trdi, da so risbe in razbe po jamah njih delo. Take stenoreze ali kamnoreze nahajajo ondod stalno po zidovih, nedostopnih običajnim ljudem. Predočujejo pa like odlične nič manj po svoji umetniški ceni kakor po predmetih, katere predstavlja. **ak**

NE IŠČI KRIVDE NA MENI

IGNAC KOPRIVEC

Ne kolni me, ne spominjaj se me z grenko mislijo, zakaj ne leži vsa krivda na meni. Življenje te bo naučilo, da so obljube čisto prazna stvar, ki držijo, dokler niso dani pogoji za njihov prelom. Ženska sem. Slednja žilica mojega telesa koprni po življenju, po sreči, ki je prijemljiva, po topli roki in mehki besedi, ti pa si daleč od mene. Saj sem te ljubila. Bil si mi vse na svetu in če bi bil vedno pri meni, bi naju ne ločilo nič pod soncem ...»

Tako se je začejalo poslovilno pismo učiteljice Mare, ki je ležalo pred Antonom Komarjem. Naznanila mu je, da se bo čez dva dni poročila.

Čital ga je in čital; prišel je do konca prvič, ga odrinil in čital drugič, potem pa še in še, kakor bi dvomil o pravičnosti besed. Zazdelo se mu je, da se je ves svet krog njega razblinil, se podrl in izginil, le svoje srce je čutil utripati in pismo je videl ležati pred seboj, povsod drugod pa je bil mrak in hlad je dul od ondod.

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEXANDRE DUMAS ST. ● ILUSTRIRAL HÖRRETRANDERS ● PONATIS NI DOVOLJEN

PRI ARAMISU

D'Artagnan se je podal s svojim ofi-cirskim patentom k Aramis, ki je klečal na klečalniku, zatopljen v svoj molitvenik.

Tretjič je pripovedoval d'Artagnan svojo zgodbo in tretjič je pokazal svoj poročniški patent.

»Dragi prijatelj«, je rekel, »ti si bil vedno naš vidni varuh in svetovalec. Vzemi to. Zaslužil si bolj nego mi s

svojo pametjo in s svojimi nasveti, ki so se obnesli v vseh položajih.«

»Dragi prijatelj.« je odgovoril Aramis, »naš zadnji doživljanj mi je ogrenil življenje in meč. To pot je moj sklep nepreklicen. Kakor hitro bo konec obleganja, stopim v red lazaristov. Obdrži patent zase. Ti si za vojaka. Ker si hraber, boš gotovo postal znamenit.«

Ljubil jo je. Samo ona je obstojala zanj. Postavil si jo je na oltar svojega bistva in neštetikrat je mislil, da je ona pogoj njegovemu življenju. Ves svet se je vrtel krog nje, ona mu je bila merilo za lepoto, za kreposti, v nji je videl posebljeno popolnost, ki je edinstvena na svetu, od nje pa je črpal tudi zagona svojim stremljenjem, zakaj po naravi je bil len človek; ni imel visokih ciljev in prej, dokler še ni poznal nje, bi bil zadovoljen s kakršnim koli položajem.

Desetič je bil že prečital pismo. V glavi mu je razbljalo, senca so ga skelela in na čelu so se mu prikazale rosne kaplje. Stopil je k oknu, ga odprl in po-

gledal vun. V gozdovih za hišo je bila pomlad. Do tega hipa ni vedel, da je tu, zakaj hodil je okrog z zaprtimi očmi, gledal si je le v srce, njeno podobo je gledal tam in jo občudoval. Prislunnil je. Ščinkovci so ščebetali med smrečjem, se podili po iglastih vejah in potrepavali s perutmi, kosi so skakali drug za drugim, se repenčili in hlastali krog s svojimi rumenimi kljuni. Park je oživel. Drevje je pognalo cvetno popje, ki se je sanjavo odpiralo, lukalo v svet in smehljaje pozdravljalo zlato sonce. Grmiči jasmína so šelesteli v rahlem vetru in tu pa tam se je pripodil od kod metulj, lovil se je po obzirni sapi, se vračal in plesal ter pomigaval s svojimi

NAZAJ K ATHOSU

D'Artagnan se je vrnil k Athosu, ki je še zmerom sedel pri svoji steklenici in je baš držal poslednji kozarec proti luči.

»Da,« je rekel, »tudi drugi ga zares nočejo sprejeti!«

»Pač zato, ker nihče razen tebe ni vreden te časti!«

Nato je prijel za pero, ga pomočil

v črnilo in vpisal d'Artagnanovo ime v listino.

»Tako sem zdaj brez svojih prijateljev,« je vzdihnil d'Artagnan, »samo bolešni spomini so moji.«

Sklonil je glavo in solze so mu zalile oči.

»Ti si še mlad,« je dejal Athos z glasom ljubečega očeta, in tvoji bolešni spomini se bodo počasi gotovo spremenili v veselje.«

tipalkami sončnim žarkom, ki so se lovili med vejami drevja, poljubljali mehko, kot baržun nežno travo ter se zgubljali na cvetovih marjetic in vijolic.

Anton Komar se je žalostno nasmehnil in spomin mu je segel nazaj Dve leti sta zleteli mimo njega in zagledal je tisto pomlad, — pomlad doma na deželi, kjer so prostrana polja, nepregledni travniki, ki jih namaka Pesnica, in kjer se slednje jutro pozibava na travnih bilkah biserna rosa, da se zde kakor ležišča dragih kamnov.

Velikonočne počitnice je takrat preživljal doma in ona, gospodična Mara, ki se je počutila v kraju svojega nameščenja kakor doma, se je odločila, da ostane čez praznike na šoli.

Topel aprilski večer ju je združil. Žabe so zapele pozdrav njuni ljubezni, nepotirji so se spreletavali krog njiju, onadva pa sta sedela na vrbovem veju ob Pesnici, se poljubljala in molče uživala lepoto komaj vzklile ljubezni.

»Edini si, ki sem mu darovala svoje srce popolnoma«, je šepetala gospodična Mara in tisti trenutek je govorila iskreno. Anton ji je stiskal roko, rahel drget mu je stresal telo in zdelo se mu je, da ne govori z jezikom, temveč s srcem. Poljubil jo je sveto in pobožno, kakor se dotakne mesečeva svetloba površine jezera, zagledal se ji je v oči in zazdele so se mu jasnejše od nebesne modrice, neskončnejše od veseljstva in odkritejšje od resnice same.

Tega večera je zadobilo njegovo življenje smisel. Spoznal je njegovo vrednost in uvidel, da ne študira le na ljubo staršem, temveč tudi zase, zanjo, da ji bo lahko omogočil lepo, brezskrbno življenje kakršno zasluži.

Dve leti, ki sta ležala med sedanjim dnem in tistim prvim časom, sta toploto čuvstev med njima še povečali. Vsako novo svidenje ju je povežalo jačje in že sta določila tudi čas svoje poroke.

Zvrgolenje ptic ga je motilo v razmišljanju in zaprl je okno, sedel za mizo ter čital znova.

»Vedno bom mislila nate in si očitala ta greh, ki sem ga zakrivila na tebi, ali zdaj sem preslaba, da bi se uprla sili, ki me vleče možu v naročje. Glej pomlad je tu! Ona drami občutke, množi jih in jih dela lepe, opojne, sleherno leto budi nove in moč ima zatemniti stare, zato mi ne zameri, če sem podlegla njeni sili. Ko boš spoznal minljivost in ničevnost vsega, me boš razumel, mi oprostil ter mi s kako kartico naznanil, da sem

dosegla pri tebi odpuščanje. Tvoja Mara.«

»Moj bog! Človek se je s svojim umom dvignil v višine zraka, prodril je v globino zemlje, ali od Narave se ne more odtrgati, povezan je z njo kot hrast v gozdu, kot narcisa na planini in nikoli se ne bo otrešel njenega vpliva. Vedno bo s svojo usodno zanko nad njim, ga obračala kakor bo hotela in gazila to, kar mu je bilo prej svetlo«, je govoril sam s seboj Anton Komar, se oblekel in šel vun. Ko ga je objel topel val pomladi, ki je potegnil njegove misli za seboj, se je prvič v življenju ustavil ob velikem vprašanju življenja. Na ramo se mu je vsedla čebela in ga radovedno opazovala, po žilah pa mu je zagorelo nekaj svežega, nedopovedno močnega in mladega, — takrat je spoznal, kako odvisno bitje je človek: nagoni, ta dediščina, ki prehaja iz roda v rod od prvega človeka, so sila, ki usmerja človekov korak. Vse drugo, kar je napredek sveta postavil pred nagon je trhlo, navidezno in ne zdrži sile, ki vre iz človeka, — takrat je pričel razumevati gospodično Maro.

LISTINE

NAJDENE V POLARNIH KRAJIH

Prezimovalci ledolomilca »Rusanova« so zasledili dokumente, ki se tičejo tečajne odprave pod vodstvom Amerikanov Baldwin in Zieglerja. Na veliko steklenico, zaščiten z žico, je bil privit kovinski cilindar, vsebujoč izvrstno ohranjene papirje. Eden njih — z Baldwinovim podpisom in datumom julij 1902 — pripoveduje, da se je raziskovanje srečno odsedalo po Franc Jožefovi deželi in po Rudolfovem otoku. Na njem vidiš tudi sličico koč, kjer je bival Nansen, dalje seznam ekspedicije, ki je v tistem trenutku še imela 5 sibirskih ponjev in 150 psov (od prvotnih 15 konjčkov in 420 psov). Odprava Baldwin-Ziegler je trajala leto dni, od 1901 do 1902. Udeležili so se je Jenkiji in Norvežani. Mnogo je prispevala k poznavanju Franc Jožefovega očetja. Vrnivši se v Združene države, je Baldwin napisal o njej več člankov in knjigo »Franz Joseph Land«. NK

RIŽ ALI KONFETI?

Pri ameriški svatbi je navada, obšpati novoporočno dvojico z rižem ali s konfeti. V svoji poslanici pa je katoliški kanonik nekje zavzel stališče proti pisanim, peštrim papirnim izstrižkom. Zagovarja pa riž, »znamenje blagostanja in plodovitosti, snajžen, čeden in bel«, medtem ko so papirnati kolobarci simbol lahkomišelnosti in vihrovosti. Razen tega — dodaja cerkveni dostojanstvenik — je riž cenejši in se lažje odstrani kakor pa konfeti. Pticam služi za hrano, ustvaril ga je Bog, a ne človeški stroji.

PARIŠKE POSEBNOSTI

Severni okraji Pariza so umazani in pusti. V njih vladata revščina in pomanjkanje. Tu je zbirališče tako imenovanih »mauvais garçons«, kakor imenujejo Parizani svoje apaše. Po dolgih in enoličnih ulicah vidiš kopice bledoličnih otrok, kako se igrajo na ulici med švigajočimi avtomobili in ogromnimi normandskimi konji. Zasmili se ti ta deca, ki najbrže še nikoli ni videla zelenih poljan in ki pozna krave in ovce ter toliko drugih lepih stvari le iz šolskih knjig.

Tu so tudi velike mestne klavnice. »Bistrôji«, kakor po domače imenujejo tipične francoske lokale, mešanico med našimi kavarnami in avtomatskimi bifeji, so polni koščatih mož v krvavih mesarskih predpasnikih. Skozi te okraje se vleče kanal, ki se izliva v Seine. Umazana voda, stavbe starih skladišč in dolge vrste ladij ter vlačilcev samo še poudarjajo zapuščenost: zdi se ti, da nisi v mestu lepote in luči, marveč da doživljaš žalostne strani kakega ameriškega romana Uptonia Sinclairja.

Vendar tudi ta del mesta ni brez svoje posebnosti. Vsako soboto je tu trg za starine, ki ga že dolgo časa nazivajo »Marché aux Pucés«. Ime je dobil po bolhah, ker si skoraj gotov, da se te bo prišla kaka poskočica, če boš dolgo ogledoval razstavljenjo robo.

Tu dobiš vse mogoče reči. Stari čevlji, pozlačenj stoli v stilu, ukradeni verjetno iz kakega gradu, ruske ikone, ki so jih emigranti v stiski prodali, stare fotografije in reprodukcije, kopice ur, dragocene porcelanske figurice, ki jih poznavalec spozna po znamki tovarne, prigradnji prodajalec pa niti ne vé, kaj prodaja za smešne cene, vse to je razmetano po tleh in stoli. Revščina, revščina...

Med izpitimi obrabi prodajalcev vidiš dekle in v copatah, samo majhno število izmed 260.000, kolikor pravijo, da jih je. Fantiča, ki je prišel kupovat kolo; gospodinjo, s polno torbo artičok in korenja, kako baranta za staro uro. Vidiš tudi veččega starinarja iz sredine mesta, ti so šele tičili! Za malenkost kupijo kose stilnega pohištva, umazane figurice ali na videz brezvredne slike. Doma vse to lepo popravijo, operejo in restavrirajo ter pro-

dajo z velikim dobičkom vnetim zbiralcem in snobskim Angležem.

Na Elizejskih poljanah, najlepši avniji sveta, tik poleg palače predsednika republike, imajo ob četrtkih in nedeljah svoj trg filatelisti. V Parizu je neverjetno veliko trgovin z znamkami. Revnejši trgovci optrijo svoje dragocenosti na kolesa ali otroške vozičke ter razložijo knjige in lepenke po stoli. Poleg pravih starcev je tu zelo veliko žensk, ki prodajajo znamke številnim prigradnim kupcem in lovcem na redkosti.

Mladina pa kakor pri nas. Tam ob kostanju stoje trije nadobudneži ter štejejo solde in franke, če jim je še dovolj ostalo, da se odpeljejo z Métrom domov. Če ni zadosti, te bodo hitro naprosili, da jim dodaš primanjkljaj. Temu pravijo Francozi »se débrouillere«, znati si pomagati.

Včeraj na Montmartru, danes v študentovskem kvartu, jutri na Montparnassu, vsak dan drugje se zbirajo ob lepem vremenu priložnostni »umetniki«, slikarji in kinarji. Postavijo stojala in obesijo po njih svoje »umetnine«. Ne rečem, da ne najdeš včasih tudi kakšne dobre reči vmes, vendar so v glavnem slike za široko publiko. Na primer: na vihnem morju jadrnica, nočni prizor; iz okenca na ladji te bode v oči luč, vsa slika je modro pobarvana, kot da bi bila padla v plavilo. Tri sto do 400 frankov. Primaha jo deželan, stara devica, verižnik, ki mogoče prodaja orožje v Španijo na obe strani. Navdušeni so: veseli so vsi, »umetnik« je danes naredil dober posel, oni trije pa s slikami pod roko zadovoljni odhajajo.

Francozi so strastni ljubitelji knjig. Nekateri so izgubili celo premoženje z nakupovanjem raznih dragocenosti. Izgubili? Težko je izreči to besedo, kajti kdor se le malo zanima za pisano besedo, vé, kakšne užitke pripravljajo jedila z duhovne mize!

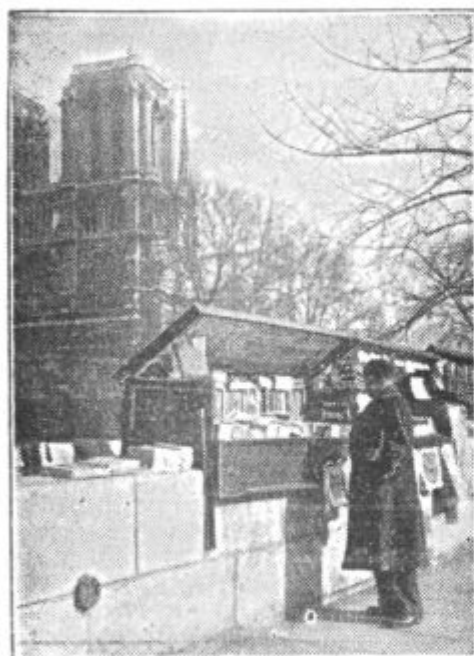
Parizani imajo tudi prilike dovolj, da »podležejo izkušnavam«. Nekaj je knjigarn, ki so bile ustanovljene v začetku 8. stoletja, pa še danes obstojajo. Najbolj znani so »bouquiniste«.

prodajalci starih knjig. Vzdolž Seine, v dolžini nekaj kilometrov, ima okoli 300 prodajalcev lesene zaboje, v katerih so zložene knjige. Vsi imajo posebno dovoljenje občine in vsi plačujejo davke kot vsak drug trgovec.

Prvi bukinisti so se pojavili l. 1614. Poseben privilegij so dobili 20. jan. 1629. Pri mostu St. Michel, v študentskem kvartu, so prodajali študentom knjige. Od takrat pa do danes

Prodajalna starih knjig. V ozadju policijska prefektura in pravosodna palača (na levi)

Bukinistova »trgovina« s cerkvijo Notre Dame v ozadju

prodajajo na istem mestu knjige često od očeta na sina. Imajo odrejeno, kaj kdo prodaja. Nekateri imajo na policah romane, drugi politične spise, tretji muzikalije, četrti poezijo, peti sta-

re geografske karte in umetniške reprodukcije. V vsch jeziki: arabske, niponske, židovske in ruske knjige često opaziš in vse to po nizkih cenah.

Bukinisti imajo svoje prijatelje pa tudi sovražnike. V sredi 17. st. si je na primer pisatelj po imenu Catherinot delal reklamo na ta način, da je svoje knjige skrivaj podtikal bukinistom v zaboje. Akademik Xavier Maurier pa ni mogel videti, da se njegova dela vlačijo po umazanih predalih ter jih je zato odkupoval.

S prodajo starih knjig se bavijo tudi drugi starinarji v mestu. Ti so za ljubitelja knjig mnogo zanimivejši. Pisatelji običajno kritikom poklanjajo knjige. Le-ti jih često nerazrezane prodajo svojemu starinarju za nekaj frankov. Tako si lahko v nekaj dneh, potem ko je knjiga izšla iz tiska, nabaviš popolnoma novo knjigo za polovično ceno. Še celo več je vredna, ker pisatelj »svojim dragim kritikom« navadno »v znak hvalečnosti« knjigo s podpisom podarijo. Ti kritiki pa so dokaj nehvaležni: svoje ime izrežejo in prodajo avtorjev podpis s posvetilom in neprečitano knjigo vred. Rr.

ZELEZNISKA ANTICIPACIJA

Kopači, ki so pred leti imeli posla na starem pokopališču v Montbrisonu (Loire), so izgrebli napol zlomljen spominski kamen, na katerem si še čital: »Tukaj počiva Pierre-Michel Moisson-Desroches, glavni rudniški inženir in početnik železnice l. 1812.« Ta Desroches, ki je organiziral rudarsko šolo v Saint-Étienneu ter napisal razne modroslovne in bogoslovne razprave, je po dokončanih svojih študijah imel v Londonu priliko l. 1808 prisostvovati poskusom Trevithicka, kateremu se je najprej posrečilo, da je pognal po tirnicah »parni voze« svojega izuma. Štiri leta ka-

sneje pa je ta inženir naslovil na Napoleona spomenico »o možnosti, da se okrajšajo razdalje, če bi se cesarstvo prepredlo s sedmim: velikimi železnimi cestami.« To je danes ravno železniško omrežje v Franciji. Vendar okolnosti tedaj niso bile ugodne za take načrte. l. 1812 so bile na Francoskem tuje vojske in Moisson-Desrochesov osnutek je šel spat na vse večne čase v kako mapo v arhivu. nk

Pogosto slišimo: »Bogat je in skop.« Kakor da bi skop človek mogel biti hogač.

Paul Morand

FOTOAMATER

Neprehude praske v filmu odstranimo na ta način, da gremo preko njih s tankim čopičem, ki smo ga pomočili v mešanico z enakih delov lednega octa in zaponskega laka. Film mora biti pri tem popolnoma suh.

Žveplenke namesto blišče
in nitrafotk: to je stvar, ki ni tako nesmišljna, kakor je videti na prvi pogled. V primeru, da hočeš napraviti posnetek moža, ki s' prižiga cigareto, pa je to nadomestilo za drage svetilne priprave sploh najbolj umestno, ker edino tako dobiš najzanimivejše in najnaravnejše lučne efekte v svojo sliko. Žveplenka, ki jo pustimo dogoreti, nam da v tem času popolnoma zadosti svetlobe, da posnetek na občutljivo tvorivo in z veliko zaslonko ne bo premalo eksponiran. Toda če hočemo napraviti trenutni posnetek, ki naj nas obvaruje zmajanih obrisov, moramo prižgati več žveplenk hkrati. Postopek je enostaven: Snemati moramo v prostoru, kjer ni preveč svetlo, tako da ostane objektiv kratak čas pred posnetkom in po niem lahko odprt, ne da bi to škodovalo občutljivi plasti. Model je prižgal cigareto že prej, objektiv odpremo, model vzame v roko dve do štiri žveplenke z glavicami skupaj in jih istočasno prižge s tlečo cigareto v ustih. Zaklop hitro zapremo, posnetek je napravljen. Poskusite!

2000 posnetkov na sekundo

V laboratorijih angleške družbe Western Electric uporabljajo novo filmsko kamero, ki more posneti 2000 posnetkov v sekundi. S to kamero so snemali n. pr. eksplozivno žarnico in ko so predvajali ta posnetek z normalno brzino, so posamezni drobci stekla padali tako počasi, kakor padajo počasne snežinke.

Trpežnost z živim srebrom ojačenih negativov

Je na žalost maibna. Znano je, da imajo tako ojačeni negativi, ki smo jih počrnilni z amoniakom, najkrajše življenje, čeprav nam daje tu amoniak še najboljše učinke v svetlobah. Kjer gre za to, da bi se nam ojačeni negativ dalje časa ohranili, ga počrnimo zato raje z natrijevim sulfidom ali z razvijalcem. Vendar teh negativov potem ne smemo hraniti na toplem, ker jim toplota škoduje. Najbolje je pač v vsakem primeru, da negativa ne ojačimo kemično, temveč da ga preklopamo na trdo ploščo in to kopijemo zopet na trdi plošči ter s primernim razvijanjem spremenimo v dianegetiv. Tako se izognemo nevarnosti, da bi se nam original pokvaril.

Dobro povedano!

»Ce vidimo ob najbolj svetlem soncu amatere s stojali, je to neumnost. Ce snema ljubitelj malega formata s svojo ogromno globinsko ostrino pokrajino z zaslonko

36 in osvetlitvijo 1 sekunde, velja isto. To ne ustreza tehničnim prednostim, ki jih imamo danes v področju filmov ali aparatov in ki niso nič drugega nego temeljni pogoji za hitre in žive posnetke.« (»Der Satrap«.)

Vrhovno pravilo za razporedbo slik v albumih:

pazite, da ne bo album dolgočasen. Če si sledijo v neskončnost sami portreti ali same mrtve narave ali same pokrajine, bodo ogledovalci vašega albuma zehali. Večje skupine istobarnih motivov, razdelite v manjše skupine, poskrbite za spremembo, ki pa seveda spet ne sme biti prepestra in brez sistema. Abstraktni posnetki, fotografije in podobno, so zelo primerni za uvod ali zaključek posameznih motivnih vrst. S takšnim vrtniki se dajo doseči splošni učni efekti.

V okviru bližnje razstave fotografije in filma,

ki jo pripravlja Fotoklub Ljubljana za letošnje jesensko velesielsko prireditve v Ljubljani, se bo vršila III. mednarodna razstava umetniške fotografije, ki se je udeležiti lahko vsak amater in poklicni fotograf. Interesenti naj od fotokluba zahtevajo takoj lično izdelani prospekt s pogoji in prijavnici. Vsak avtor pošlje največ 4 slike, prijavnica znaša 50 D'n, zadnji rok je 15. julij. Žirija bo nagradila najboljša dela z mnogimi odlikovanji. Obča razstava fotografije in filma (O.R.F.I.F.) bo obsegala razen mednarodne umetniške razstave tudi posebne razstave fotografske in kinematografske industrije, trgovine in tiska, znanstvene in uporabne fotografije, amaterske in poklicne organizacije, razstavo razvednic, turistično prometnih krajev, fotografije in ljudske prosvete, kinematografski natečaj itd. itd. Po dosedanji pripravi sodeč, ho to ena najboljših in najraznovrstnejša fotografska razstava na svetu. Opozorjamo tudi na nedavno razpisani nagradni natečaj za jesenski velesielski lepak, ki bo isto tako fotografsko delo.

Fotoklub Ljubljana: Danes ob 18. seja eksekutivne razstavnega odbora na velesielcu. Tudi v torek sejo celotnega odbora in žirije razstavnega odbora v klubskem lokalu. V petek predvaja K. Kocijančič ob desetletnici svojega fotografskega delovanja retrospektivno serijo okrog 120 diazitivov. Vabljeni tudi prijatelji kluba.

Prijatelji mednarodne revije »Galerijee« bodo z zadovoljstvom ugotovili, da niso zadnji dogodki v Avstriji v ničemer spremenili oblike in vsebine tega reprezentativnega fotografskega obzornika, ki se je letos s podarjenim ohranjenjem tehničnih in konkretnih oblikovnih problemov še bolj nego kdaj prej približal široki masi resnih amaterjev. Aprilska številka priložuje med svojimi 20 celotranskripcijami veliko slik, ki jih kot umetniška dela še ni več mogoče prekositi. Opozoriti hočemo na dva posnetka v infrardečini žarki, ki ožnkujeta naravnost: dovršeno in ki dateta znanemu fotografskemu publicistu dr. Helwicha priliko za razglabljanje v uporabi za infrardeče žarke občutljivih plasti v slikovnici fotografiji. Članek o snemanju otrok in drugi članki ter stalne rubrike dopolnjujejo ta zvezek. Naslov uredništva »Galerijee« je isti kakor doslej: Wien VI., Linke Wienzeile 48-52. Od tam dobite številko na ogled, če pošljete 2 din. v zameno.

FILATELIJA

Iz naše filatelije

Pod števil. 77. lahko danes javimo novo dopisnico s sliko cerkve sv. Volbenka v Poljanski dolini. Prva, ki smo jo prejeli, je bila oddana v Medvodah 30. III. Slika je v sivo vijoličasti barvi. Kakor opažamo, so morale biti slovenske dopisnice izdane v dveh partijah. Vse zadnje imajo namreč pod sliko napis »Foto Putnik«, česar prej pri nobeni nismo opazili.

Zagrebske »Novosti« pišejo, da še nima-jo uradnega potrdila o izdaji posebnega bloka ob odkritju spomenika neznanemu junaku na Avali. Mi smo povzeli vest po nekem švicarskem listu, kjer trgovci te bloke že v naprej ponujajo po 4 švicarske franke, in hkratu omenjajo, da bo imel blok naklado 100.000 kosov.

Nove znamke po svetu

POLJSKA: Frankovna znamka po 20 grošev bo v kratkem vzeta iz prometa, ker je na njej naslikana žalna zastava na katoviškem gradu. Baje je fotograf napravil posnetek za to znamko slučajno na dan smrti maršala Pilsudskega. — Za dvajsetletnico osamosvojitve Poljske izide dolga serija znamk, ki bo imela naslednje vrednote in slike: Na znamki po 5 grošev bo kralj Boleslav, na znamki po 10 g. kralj Kazimir Veliki, na znamki po 15 g. Ladislav Jagelonski, na 20 g. kralj Kazimir Jagelonski in zemljevid Poljske iz leta 1447., na 25 g. kralj Avgust Sigismund, na 30 g. Stefan Bathory, na 45 g. maršala Chodkiewicz in Zolkiewsky, na 50 g. kralj Sobieski in pogled na Dunaj, na znamki po 55 g. bo slika plemiškega zbora iz leta 1791., na znamki po 75 g. knez Poniatowsky ter generala Kosciuszko in Domrowsky Poljski upor iz leta 1831. bo naslikan na znamki po 1 zlot, na znamki po 2 zlota bo prizor iz upora leta 1863., na najvišji vrednoti po 3 zlote pa bo slika maršala Pilsudskega.

AVSTRALIJA: V dosedanjem vzorcu je izšla nova frankovna znamka po 4 pennyje v zelenkasti barvi.

VENEZUELA: S pretiskom »RESELLADO 1937-38« so izšle lanske frankovne znamke in znamke za letalsko pošto. Serija obsega naslednje vrednote: frankovne znamke po 5 centov v vijoličasti barvi, svo zeleno po 10 c., lilasto po 25 c. in opečnato rdečo po 3 bolivarske aZ letalsko pošto so naslednje znamke: rdeča po 10 c., vijoličasta po 25 c., svetlo zelena po 40 c., karminasta po 70 c., siva po 1 bolivar, sinje zelena po 1.20 b., temno sinja po 1.80 b., svetlo sinja po 1.95 b., rdeče rjava po 2 b., sivo sinja po 2.50 b., lilasta po 3 b., rdeče vijoličasta po 10 b. in siva po 20 b.

BRAZILJA: Za 400letnico ustanovitve mesta Olinde je izšla posebna spominska znamka po 400 reisov v lilasti barvi.

FRANCIJA: 3. aprila bo izšla v Franciji posebna spominska znamka za 100letnico rojstva Leona Gambette

ANGLEŠKI HONDURAS: S slikami pokrajin je izšla serija znamk. Vrednote so naslednje: zelena in škriatna po 1 cent, rdeča in črna po 2 c., rjava in zelena po 10 c., rjava in sinja po 15 c., zelena in sinja po 25 c., škriatna in črna po 50 c., olivna in rdeča po 1 s., rjava in sinja po 2 s., in rjava in rdeča po 5 s.

ČEŠKOSLOVAŠKA: Za dvajsetletnico bitke pri Bachmaču, kjer so zmagali češki legionarji, sta izšli dve spominski znamki brez pribitka, in sicer zelenkasta po 50 vinarjev in rdečkasta po 1 krono. Na znamkah je slika dveh legionarjev, enega s kučmo drugega s čepico.

GDANSK: Za Schopenhauerjevo 150letnico rojstva so izšle tri spominske znamke, črna sinja po 15 pfenigov, temno rjava po 25 pf. in rdeča po 40 pf.

HONGKONG: Izdane so bile štiri nove portovne znamke, siva po 2 centa, oranžna po 4 c., rdeča po 6 c. in škriatna po 10 c.

GIBRALTAR: S sliko kralja Jurija VI. so izšle nove znamke, in sicer zelena po ½ pennyja, rjava po 1 p., karminasta po 1½ p., siva po 2 p. in svetlo sinja po 2½ p. Na vsaki znamki je poleg kraljeve glave v medaljonu še pokrajinska slika.

AVSTRILIJA: Za večerajšnji plebiscit je izšla posebna spominska znamka v dveh nakladah. Na njej sta naslikana dva moža, ki neseta zastavo s kljukastim križem. Okoli slike je napis »Ein Volk, ein Reich, ein Führer! — 10. April 1938.« Razen tega še označba »Deutsches Reich«. — Crtež znamke je napravil dunajski profesor E. R. Puchinger. Znamka je za 6 pfenigov v temno zeleni barvi tiskana pa v rastrskem bakrotisku. Prva naklada, ki je bila namenjena za prejšnjo Nemčijo, je tiskana v Berlinu in ima za vodni znak kljukaste križe, druga izdaja, za bivšo Avstrijo, pa je bila tiskana na Dunaju na navadnem papirju brez vodnega tiska. Znamka ostane v veljavi do konca leta.

BAHAMSKO OTOČJE: S sliko kralja Jurija VI. so izšle tri znamke, in sicer zelena po ½ pennyja, rdeče po 1 p. in sinja po 2½ p.

PORTUGALSKA: Geografska družba je dobila novo znamko za oprostitev poštne. Znamka je v črni, rdeči in temno zeleni barvi in nima označene vrednosti.

Najdražja evropska znamka

Edini izvod švedske znamke po 3 skillinge v rumeni barvi je dosedanjí lastnik prodal nekemu francoskemu zbiralcu za 80.000 švedskih kron. Ta rekord je zanimiv zaradi tega, ker je to najvišja cena za eno znamko ki je bila kdaj dosežena. Druga najdražja znamka na svetu. Britanska Gujana iz leta 1856 po 1 cent, je bila prodana leta 1922 za 7.000 angleških funtov. Bivši lastnik je znamko kupil pred nekaj leti za 37.500 kron. Odkril jo je leta 1885. neki deček, ki je zdaj švedski polkovnik

BAJESLOVNI TRAVANKOR

Vzdolž južnozpadne obale Prednje Indije leži ena najlepših njenih držav. Travankor. V gosto poseljeni deželi so kraji, kjer pride po 600 ljudi na 1 km²! Prirodnih lepota ima ta država v izobilju, podnebje je blago, oceansko, zelo rodovitna zemlja hrani v sebi mnogo rud. 65% prebivalstva je Hindov, 28% kristianov in 6% muslimanov. Kakor v ostali Indiji se verniki tudi tu dele na kaste in preprosti pari je se morajo že od daleč umakniti plemenitnikom.

V Travankoru vlada v nasledstvenem pravu matriarhat. Obdržal se je še od takrat, ko so imele žene po več mož in niso znale, kdo je otrokov oče. Vladarja ne nasleda sin, temveč sin očetove sestre. Če ima vladar brata, je ta dedič. V naprednem Travankoru je 28% moških, 18% ženskih prebivalcev pismenih, nad pol milijona otrok zahaja v šole, 85.000 vzgojiteljev poučuje v materinščini, 10.000 v angleščini. Ženske imajo aktivno in pasivno volilno pravico, nameščene so kot učiteljice, bolničarke in zdravnice.

Za slikovitim primorjem z glavnim mestom Trivandromom leži plodna žitnica, vodnato zaledje, po katerem plove na tiščečih člunov. V ozadju se spenja gorati svet, s temnim gozdovi, v katerih prebivata poleg drugih zveri tudi slon in panter.

—ie

NEMŠKE TVRDKJE IN NEMŠČINA

V Nemčiji imajo društvo za nego čistejšega nemškega jezika, ki izdaja svoj list »Die Muttersprache« (materinščina). V njem se posebno bore zoper tuje besede.

Ko je tudi pri nas znana tvrdka Julius Meini A. G. izdala v Nemčiji katalog svojih izdelkov in v njem rabila besede, ki temu društvu niso bile všeč, jo je društvo na to opozorilo. Iz odgovora, ki ga je tvrdka Meini poslala društvu, in ki je tiskan v letošnji januarski številki omenjenega lista, tvrdka sporoča, da je avstrijsko in nemško podjetje, da deluje v mnogih tujih deželah in vodi ves svoj poslovni promet v nemškem jeziku. Nadalje pravi dobesedno: »V 75letnem delu smo velik del nemške življenjske kulture prenesli daleko preko meja naše domovine... Tako na primer ne najdete v 26 prodajalnah, ki jih imamo v neki vzhodnoevropski državi (menda je to Jugoslavija?) niti enega prodajalca, ki ne bi obvladal nemščine. Temu negovanju našega jezika odgovarja pa tudi obzir do onih, ki ga uporabljajo v svoji tujerodni domovini.«

Navajamo besede te tvrdke zato, da čitatelji spoznajo, kako Nemci v inozemstvu niso sami zadovoljni s tem, da prodajajo svoje proizvode, temveč pri tem sistematično vrše tudi jezikovno propagando. B

KNJIGE IN BEVIJE

Uredništvo je prejelo:

FRAN KSAVER MESKO: ČERNA SMRT A JINE POVIDKY (črty), se slovintnyy pefložil Antoš Horsak. Tiskem a nákladem společenských podniků v Pterově 1938.

ZVONCEK, leto 39, št. 4. Velikonočna številka tega mesečnika s podobami za mladino, ki je še 36 let najboljši prijatelj domače mladine in ki v zadnjih mesecih obiskuje tudi našo dečo v sosednjih deželah in povsod, kjer so naši izselenci, vsebuje med drugimi velikonočno pravljico »Princeska in pekovski vajenček« (P. Basnik), pravljico iz sedanje Španije »Junaki čase« (Helena Breznik), belokranjsko pravljico »Kakrščen človek, takšna duša« (L. Zupanč). Vmes so pesnice in mnogo zanimivega drobiža. »Zvonček« se naroča v Ljubljani, Krakovski nasip 22 in stane celoletno samo din 30.

REJEC MALIH ŽIVALI, leto V., št. 4. Najnovejša številka vsebuje praktične rubrike za rejce malih živali: perutninarstvo, kunčereja, rejca koz, ovc in prašičev, vzgoja domačih in tujih pvc, akvaristovstvo z zanimivimi prispevki. List izhaja mesečno in stane za vsa leta samo din 30. Naroča se v Ljubljani, Karasova 18.

PRAKTIČNE NOVOTE

Zapirač za steklenice

Kaplje iz steklenic s črnim vinom ali sadnimi sokki napravljajo steklenice lepke in mažejo prte. Takšni madeži na prtih ali obleki se ne dajo brez nadaljnega odstraniti. Zato uporabljamo znane klobučevinaste obročke okrog stekleničkih vratov, ki združujejo polžece kaplje. Ta rešitev pa z ozirom na snaznost ni baš najvzornejša.

Dosti boljše so novi zapirači za steklenice in trpežne umetne smole. Zamašek obdaja tu cevko iz umetne smole, ki se končuje zgoraj v izlivni tulec in omogoča tako neporečno izlivanje. Zadnje kaplje padejo spet v steklenico. Priprava ima še zapiralni pokrovček, ki se privije na tulec. Ta zapirač je prav tako praktičen, kakor higijeničen in ga je dobiti v vseh mogočih barvah.

ZAJEC IN KOŠEK JAJEC

Pinguis

Pismenke: a a c d e e e e e e e e e e g g i i l i
 i j j k k k l m n n n n n o o p r r r r r s s t t
 vstavi v prazna polja tako, da besede po-
 menijo I. vodoravno: 1. junak štirih
 zadnjih knjig Iv. Zorca, ime znači »okoren«,
 2. izmreti (lat. sestavljenka z »mori«), 3.
 šefa (lat. obratnica, iz nje ital. »sete«), 4.
 tožilnik osebnega zaimka tretje osebe, 5.
 ikrav, 6. sam, samec, 7. majhen roj, 8.
 slične, podobne. II. n a v p i k : po nizozem-
 ščini napravljen izraz za igro na dobitke
 (srednji stolpec), prvi vsebuje priimek
 francoskega profesorja, ki se je z ljubljans-
 ke univerze preselil v Strasbourg, lani pa
 v Montpellier. V svoji debeli knjigi »Oton
 Joupantchitche« omenja ljudsko vero v zaj-
 čka, ki nosi piruhe (ta vraža prodira k
 nam z nemškega severa), zadnji stolpec
 ima naslov županičeve mladinske zbirke
 s pomenom velikonočnega jajca. — Za
 pravilno rešitev so razpisane tri nagrade
 v obliki slovenske knjige. Rešitve je treba
 poslati na uredništvo »Življenja in sveta«
 najkasneje v enem tednu.

REŠITEV KRIZANKE V ST. 13

Vodoravno: Talleyrand (tal'ran), Elliot,
 orée, leb, cenost, Eler (Eller), samke, Vuk,
 oh-Ual, ij, so, en-la, zalokar, J F, i, ikra,
 mer, Joe, a, Nana, akrostihon. — Navpik:

televizija, aleluja, OK, Iibek, Iler, lo, z,
 sok, o, etc, okras, y, aa, t, Ronacher, mah,
 neskajjeno. Detela Fran. — Čeprav to pot
 ni bila razpisana nagrada, smo vzlic temu
 prejeli lepo število pravih rešitev. Za
 nagrado je bil izjemoma določen Janko Ko-
 loša, Murska Sobota.

ZA BISTRE GLAVE

389

Pogača

Kvadratno pogačo je mogoče z nepreki-
 njenim rezom razdeliti v pet delov. Kako?

PAMETEN NASVET

Yvette Gibert je šla z baronom D...jem
 v Bois de Boulogne pri Parizu na sprehod.
 Pomlad se je bohotila okrog njiju, sonce
 je solnelo s sinjih višav, otroci so se igra-
 li po pesku v parkih. Baron se ves vesel
 izpoveduje družici:

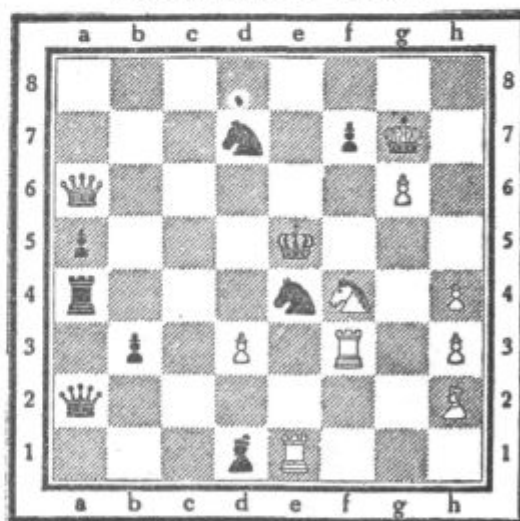
»Otroke imam silno rad, posebno tuje,
 najši ko svoje...«

»Oženite se!«

PROBLEM 236

Dr. S. Cristoffanini (Genova)

Mat v dveh potezah

Rešitev problema 236

1. Kf1—g1, Lf8—c5+ (a)
2. Sf5—d4 mat 1... d7—d5 (b)
1. Sf4—g2 mat 1... Sd7 poljubno (c)
2. Dc6—f6 mat